

NÅR TROEN MØDER PRAKSIS

I den kommende tid vil vi i Practicus bringe interviews med praktiserende læger eller andre med berøring med almen praksis om udvalgte emner. Vi starter med tre interviews, der har fokus på, hvad troen betyder for virket som alment praktiserende læge, og hvordan troen manifesterer sig i mødet med patienten. Vi har talt med tre praktiserende læger, der er hhv. kristen muslim og buddhist.

Når troen møder praksis

Kristen og praktiserende Læge

Hvordan vil du selv beskrive din tro?

Jeg mener, at min tro er en gave; gaver kan man ikke forlange, men man kan ønske sig dem. Derfor kan jeg tænke, at det er lidt synd for mennesker, som ikke har en tro, men må stå rådvilde, alene og søgende i vildnisset. Det er mest interessant, hvad jeg tror på – meget mere interessant end min tro. Jeg tror på Gud, Jesus, Helligånden, som man kan læse om i Bibelen, så jeg spejder efter mening der. Jeg analyserer og vurderer mine handlinger, mine følelser, mine valg, min skyld og særligt min utilstrækkelighed der. Det er stedet, hvor jeg protesterer, men også bøjer mig og bliver stille og befriende lille. Jeg gør mig umage for ikke at føle mindreværd i menneskelige relationer. Men overfor Gud føler jeg mig befriende lille – som et spædbarn igen.

Hvilken betydning har din tro i dit arbejde som praktiserende læge?

Jeg skal lede lidt efter svaret på det. Min tro er så grundlæggende, at det er svært... at jeg ikke helt kan adskille den fra mit 'jeg'. Den er integreret i hele mit liv, min tankegang.

Har du oplevet, at din tro har hjulpet dig i arbejdet med patienterne?

Ja, den har hjulpet mig i situationer, hvor jeg har begået fejl og mærker skyld. Her kunne jeg ellers have trøstet mig med "det er hele systemet, jeg havde ikke tid nok, andre ville have gjort det samme, det ville nok være sket alligevel"... Men med det spændende lægeliv, kommer der også stort ansvar og dermed også skyld. Den skyld har jeg så et sted at placere, og jeg kan søge tilgivelse og forsoning med mig selv.

Bliver dine værdier udfordret eller beriget, når du møder patienter med andre livsanskuelser?

Det ved jeg ikke. Jeg tager det som en selvfølge, at deres værdier er anderledes end mine, men det er de sikkert i mindre grad, end jeg selv tror. Vi er jo gennemsyret af en del kristne værdier i samfundet. Jeg har altid været i mindretal med mit livssyn. Det har gjort, at jeg har været vant til at holde kortene tæt inde ved kroppen, så mine værdier kunne nok være blevet mere udfordret/beriget, hvis jeg selv var mere åben.

”

Min tro er så grundlæggende, at det er svært... at jeg ikke helt kan adskille den fra mit 'jeg'. Den er integreret i hele mit liv, min tankegang.

Hvordan balancerer du dine personlige værdier med dine patienters ønsker, behov og rettigheder?

Jeg har afvist at henvise til provokeret abort. Jeg har aldrig udskrevet fortrydelsespiller og aldrig udført abort. Hvis jeg ikke havde den mulighed, ville jeg have valgt et andet speciale – måske geriatri... ha ha. Jeg har haft samtaler med kvinder før og efter abort, og jeg har aldrig 'ikke forstået dem'. Jeg har set og mærket deres tvivl, rådvildhed og smerter. Jeg har haft ondt af dem, som skal stå så ubeskyttet i et for mig at se helt umenneskeligt valg. Der er mange etiske områder i lægefaget, f.eks. prioriteringer mellem behandlinger og i forhold til aktiv dødshjælp, men omkring abort har jeg aldrig været i tvivl. Det undrer mig, at Lægeforeningen er så enigt imod. Det ville have givet mere mening at være imod provokeret abort. Men jeg er glad og stolt af Lægeforeningen og lægestanden her. Jeg har aldrig været fordømmende eller nedsættende over for den gravide kvinde. Jeg har aldrig påført en skyld, hun ikke i forvejen bar på. Men jeg er vred på manden, på netværket, på samfundet, på kirken og hele systemet i den her sag.

Ser du din tro som en ressource i de svære samtaler, f.eks. om håb, mening eller afsked?

Jeg beder af og til for en eller anden, som jeg får ondt af. Eller jeg beder for mig selv – at jeg må være mindre irriteret på en patient. Jeg beder om tålmodighed, og om at jeg må kunne tolke og analysere korrekt, så jeg ikke får lavet

En sjældentstund. Privatfoto.

fejl. Men jeg husker kun, at jeg ved en enkelt lejlighed har spurgt en patient, om jeg måtte bede for hende. Det blev hun rigtigt glad for. Hmm... måske skulle jeg gøre det igen engang. Jeg spørger – men sjældent – en døende eller en i svær krise, om de har en tro. Men ofte synes jeg faktisk, jeg har rigeligt at gøre med medicingennemgang og hele tovholderfunktionen i de situationer.

Taler du nogensinde med dine patienter eller dine kolleger om tro?

Ja, det gør jeg, men sjældent. Jeg er nok lidt genert omkring det, for jeg er vant til at stå alene. Det er nemmere at tale med en muslim om tro, end det er for mig at tale med en ikke-troende dansker. Tilfældigvis er der flere troende på min arbejdsplads. Det overraskede mig egentlig, men jeg oplever at 'de har min ryg'. Der er noget selvfølgeligt i at arbejde samme sted, måske som at arbejde sammen med sin familie. Modsat kan jeg være flov over for ikke-troende, at jeg ikke er en god repræsentant for kristendommen, når jeg er mindst lige så morgensur og egoistisk som andre. Det er jo helt korrekt. Jeg er ikke bedre. Mange opfatter, uvist af hvilken grund, kristne som fordømmende og 'bedre' end andre. Det undrer mig faktisk. Det har jeg aldrig selv mødt i kirken. Jeg har aldrig følt, at andre kirkelige opfattede sig som bedre. Jeg vil sige, at Gud har haft nogle elendige spindoktorer i os kristne. Vi har åbenbart i ringe grad kunnet formidle kernen af det hele; at vi er utilstrækkelige. Ærgerligt! ●

Når troen møder praksis

Muslim og praktiserende læge

Hvordan vil du selv beskrive din tro?

Jeg er praktiserende muslim. Min tro er en levende del af min hverdag – ikke kun noget, jeg praktiserer inden for hjemmets fire vægge eller ved bestemte lejligheder. Den er et værdigrundlag og en livsforståelse, jeg bærer med mig i alt, hvad jeg gør. Den giver mig en følelse af ansvar, ydmyghed og sammenhæng i livet – også i de udfordringer, vi møder som mennesker og som læger. Troen minder mig dagligt om, at mit arbejde ikke kun handler om symptomer og diagnoser, men også om at være der for mennesker i deres mest sårbare øjeblikke.

Hvilken betydning har din tro i dit arbejde som praktiserende læge?

Min tro har en stor personlig betydning, men jeg er samtidig meget opmærksom på, hvordan den må og ikke må influere mit arbejde som læge. Jeg bærer den med mig som en moralsk rettesnor og som en kilde til empati og tålmodighed. Men det betyder også, at jeg bevidst forsøger at være ekstra rummelig, når jeg møder situationer eller holdninger, som måske umiddelbart kunne stride mod mine egne værdier. I praksis betyder det, at jeg gør mig umage for at lytte og forstå – også når det kræver, at jeg sætter mine egne perspektiver til side.

Er der konkrete situationer, hvor din tro har hjulpet dig i arbejdet med patienterne?

Ja, mange gange. Særligt i samtaler med patienter i eksistentielle kriser, f.eks. i forbindelse med dødsfald, alvorlig sygdom eller håbløshed. Her har troen givet mig sprog, ro

og evne til at være til stede på en måde, som patienterne ofte sætter pris på. Jeg oplever også, at det er nemmere for mig at møde troende patienter i øjenhøjde – uanset om de er kristne, muslimer eller noget helt tredje. Hvis jeg ved, at en patient er engageret i f.eks. folkekirken, nævner jeg det gerne som en mulig støtte, men kun hvis jeg kender patienten godt, som man ofte gør i almen praksis, hvor man følger folk gennem mange år.

Kan du give et konkret eksempel?

En pårørende sagde engang til mig efter sin fars død: "Min far var altid så tryk ved at tale med dig. Han sagde, at han kunne mærke, at du også troede på noget – og at det gjorde, at I kunne tale sammen på et andet plan. Han følte sig ikke alene i det svære." Vi havde haft flere samtaler om hans forhold til det kristne. Jeg oplevede, hvordan det gav ham styrke at få lov at sætte ord på sin tro – ikke fordi vi delte den samme religion, men fordi der var en fælles respekt og genkendelse i det at tro på noget større. Det blev et stille, men meningsfuldt rum midt i sygdommens uvished, og det bekræftede for mig, at tro – i al sin mangfoldighed – kan være en bro mellem mennesker.

Har din tro givet anledning til etiske overvejelser i mødet med dine patienter?

Ja, af og til bliver jeg spurgt direkte om min holdning – ikke kun som læge, men også som troende. Det kan være i forhold til abort, organdonation, fertilitetsbehandling eller andre områder, hvor medicinske og religiøse overvejelser mødes. Her er det vigtigt for mig at skelne: Jeg rådgiver

”

Troen minder mig dagligt om, at mit arbejde ikke kun handler om symptomer og diagnoser, men også om at være der for mennesker i deres mest sårbare øjeblikke.

som læge, og det gør jeg ud fra medicinske og etiske retningslinjer – ikke som imam. Men hvis jeg ved, at der ikke er nogen konflikt mellem patientens trosgrundlag og den lægelige anbefaling, nævner jeg det gerne som en mulighed. Ellers henviser jeg dem respektfuldt til deres religiøse vejleder.

Bliver dine værdier udfordret eller beriget, når du møder patienter med andre livsanskuelser?

Jeg oplever det som en berigelse. At være alment praktiserende læge i Danmark er at møde et meget bredt spektrum af livssyn og værdier – og det ser jeg som en gave. Det kræver, at man tør være i det uvisse og møde patienten nysgerrigt og uden fordomme. Jeg prøver at spørge åbent, hvis jeg mærker, at spiritualitet betyder noget for patienten: ”Er der noget, der giver dig styrke i denne tid?” Ofte åbner det op for meningsfulde samtaler – også selv om troen ikke nødvendigvis er formuleret i klassiske religiøse termer.

Hvordan balancerer du dine personlige værdier med dine patienters ønsker, behov og rettigheder?

Min opgave som læge er ikke at få patienterne til at leve som mig, men at hjælpe dem til at leve bedst muligt med deres egne værdier og valg. Derfor er det helt afgørende, at jeg ikke påtvinger mine egne overbevisninger. Jeg bruger min tro som en indre kompasnål til at navigere etisk og medmenneskeligt, men altid med respekt for patientens autonomi. Det kræver nogle gange, at jeg lægger mine egne forestillinger til side, men det er en del af professionalismen.

Ser du din tro som en ressource i de svære samtaler, f.eks. om håb, mening eller afsked?

Absolut. Troen giver mig et indre beredskab og en ro, som jeg tror, mange patienter intuitivt mærker. Den hjælper mig til at være til stede uden at flygte fra det svære. Når

Forfatteren ved den største moske i Tyrkiet. Privatfoto.

en patient eller pårørende bryder sammen, kan jeg blive stående og holde rummet – ikke fordi jeg har svar, men fordi jeg har en tro på, at vi ikke står alene i det meningsløse. Jeg bruger sjældent eksplicit religiøst sprog i samtalerne, men min tro giver mig en ro, som nogle patienter intuitivt mærker og finder trykthed i.

Taler du nogensinde med dine patienter eller dine kolleger om tro?

Med patienter sker det jævnligt, men når det gælder kolleger, afhænger det meget af relationen. Mine nærmeste kolleger kender godt til både min tro og mit aktive religiøse engagement, men i mødet med nye eller mere perifere fagfæller vælger jeg ofte en mere afmålt tilgang. Ikke alle er lige åbne eller forstående over for kolleger, der beken- der sig til en tro og kunne finde på at bede i arbejdstiden. Jeg oplever, at det generelle narrativ i medier og politiske debatter også smitter af på faglige miljøer. Jeg kan godt være bekymret for, hvordan en kollega, der har svært ved at forstå min tro, vil møde en patient med en tydelig tro. Samtidig har jeg dog erfaret, at de fleste læger – troende eller ej – formår at lægge deres egne overbevisninger til side og møde patienten med respekt og åbenhed. Men det kræver bevidsthed – og i nogle tilfælde også mod. ●

Når troen møder praksis

Buddhist og praktiserende Læge

Der er ikke så mange buddhister i Danmark. Hvorfor blev du buddhist?

Mit første møde med buddhismen var i København, hvor jeg i julen 2009 sad med hjertekvaler (af den romantiske slags!) og forbandede min studentikose ungkarleskæbne langt væk (those were the days!). Til alt held ringede min gode veninde Lene mig op, og hun inviterede mig med til et buddhistisk møde i et privat hjem. På mødet blev der – som det mest naturlige i verden – vekslet mellem at tale om livets helt store spørgsmål og om det nære, vedkommende og personlige. Jeg blev fuldstændig bjergetaget af ånden på mødet og den gensidige respekt deltagerne imellem. Jeg har ikke set mig tilbage siden.

Hvordan vil du selv beskrive din tro?

Buddhismen er på én og samme tid en stor og ædel livsfilosofi med udgangspunkt i målet om varig verdensfred og alle menneskers sande lykke, og samtidig er det en helt nede-på-jorden, moderne, hverdagspragmatisk metode til at forbedre mit liv, lige dér hvor jeg er. Buddhismen tilbyder et modent og fremadskuende syn på livet, døden, og på hvorfor tingene sker, som de gør. Den giver redskaber til at skabe ændringer og skabe menneskelig værdi på netop min unikke måde, uden at de grundlæggende værdier går tabt. Dens bud på helt konkrete tiltag i et globalt samfund har aldrig været mere aktuelle i vores verden, som er præget af krig, oprustning og fundamentalt mørke. Michael Jackson sang "I'm starting with the man in the mirror", og det er lige netop dét, vi buddhister gør; vi skaber "menneskelig revolution".

Hvad gør du helt konkret?

I min sololægepraksis i Svendborg er der mange udfordrin-

ger i løbet af en travl og hektisk hverdag, som kan få mig til at glemme mine trosprincipper. Derfor chanter jeg hver morgen og aften for at styrke min tro og beslutsomhed på daglig basis. Målet med det er ikke at opnå indre ro, men at skabe optimal værdi i enhver situation, som livet (og patienterne!) måtte byde på.

Hvad betyder din tro i dit arbejde som praktiserende læge?

Buddhismen og lægeløftet går hånd i hånd. Helt essentielt står målet om at fjerne al lidelse (eller måske snarere lidelsen i al lidelse). Ja, faktisk udspringer selve buddhismen fra én mands beslutning om netop dette. Er det ikke også dét, vi i bund og grund forsøger som læger?

Har du oplevet, at din tro har hjulpet dig i arbejdet med patienterne?

Min tro hjælper mig med at møde mine patienter med åbenhed og tillid til deres og mit eget liv, og den giver mig en kerne at tale ud fra, når jeg møder mennesker i krise. Ikke fordi kommunikationen med patienterne ligefrem altid går fantastisk (i så fald gjorde jeg nok ikke mit arbejde ordentligt). Men svære møder tager jeg op foran Gohonzon, når jeg chanter, og jeg får så ofte en klar idé om, hvordan jeg kommer videre.

Bliver dine værdier udfordret eller beriget, når du møder patienter med andre livsanskuelser?

Absolut beriget! Buddhismen forsøger ikke andre religioner, men søger derimod at bygge bro imellem dem. Lidt billedligt sagt kan buddhisme være den tredje tone, som tillægges to andre toners dissonans, og derved kan den skabe en smuk harmoni (folk med musikalske tilbøjelig-

”

Min tro hjælper mig med at møde mine patienter med åbenhed og tillid til deres og mit eget liv, og den giver mig en kerne at tale ud fra, når jeg møder mennesker i krise.

heder vil nok forstå dette billede). Ved at møde andre menneskers tro med åbenhed og nysgerrighed kan fine dialoger opstå. Jeg er for eksempel et par gange blevet velsignet af en kristen patient som tak for konsultationen (ethvert dørhåndtagsspørgsmål blegner ved siden af!).

Hvordan balancerer du dine personlige værdier med dine patienters ønsker, behov og rettigheder?

Patienternes tillid til, at jeg som læge repræsenterer en høj og evidensbaseret faglighed, er altafgørende for læge-patient-relationen. Ja, det er en helt grundlæggende præmis ved faget.

Og en kompromitteret tillid mellem læge og patient kan stå i vejen for alle velmenende tiltag.

Jeg er derfor generelt MEGET forsigtig med at nævne noget som helst om min tro i det daglige arbejde, men jeg har dog enkelte gange tilladt mig at anbefale udvalgte patienter at opsøge viden om buddhismen online. Der er en fin balance mellem at repræsentere en bestemt faglighed og muligheden for “en dosis læge” og så at trække på og udfolde ens egen “livsvisdom” i klinikken. Sidstnævnte vil jeg nu mene, at vi til tider allesammen gør, på et eller andet plan, i det daglige arbejde. Gør vi ikke?

Præger din tro dit møde med døende patienter og deres pårørende?

Ja, uden tvivl. På et nyligt palliationskursus i PLO-regi lærte hospitalspræst Lotte Mørk, Rigshospitalet, os kursusdeltagere om, at vi som læger har en fantastisk mulighed for at give den døende patient mening og værdighed i det liv, der har været, og i døden. Det kan vi gøre ved at være med den døende i mørket, se personen som et helt

Forfatteren som chanter. Privatfoto.

menneske og ved at rumme uden at skulle “løse” noget som helst. Denne holdning står smukt i tråd med de buddhistiske principper; at være til stede og se personen lige foran dig, at se forbi de illusioner, som skaber lidelse, og at anse døden for et grundvilkår, som vi deler.

I buddhismen er døden ikke slutningen på det hele; den giver mulighed for at se tilbage på det liv, der har været, men også for at se fremad mod det næste liv. Sidstnævnte tilbyder jeg indimellem patienter som et perspektiv på døden, som de kan gribe, hvis de vil, og hvis behovet er der. Ikke som en “løsning” på noget, men som en trøst eller lindring i det svære. Det handler grundlæggende om at tilbyde ethvert liv en meningsfuldhed, en værdi og en værdighed, som modvægt til det illusoriske mørke, vi allesammen til tider kan befinde os i. Kim Larsen sang “Om lidt, om lidt, er vi borte, vi ses måske igen” og “Hvis nogen si’r det hele går ad helvede til, så tro dem ikke – det har altid været sådan, og det bli’r det nok ved med, tror du ikke?” Buddhisten er helt enig med Larsen. ●